

Il zain pitschen ha chattà in padrin

A Breil èn ins ventiraivel: la finanziaziun dal zain pitschen è segirada – grazia ad in padrin.

5

Nov triep da lufs a Stagias

Trais lufs novnaschids èn vegnids osservads. Uscia è la Surselva per ina famiglia da lufs pli ritga.

3

LA QUOTIDIANA

FMR Fundaziun Medias Rumantschas, Via da Masans 2, 7000 Cuira, 081 544 89 10, redacziun@fmr.ch

GRISCHUN CENTRAL**250 000 passagiers per onn**

(fmr/gns) La Veiadafier retica totga tar egnas dallas veiadafiers tg'ins canoscha segl antier mond. Populara è ella cunzont er tigls Asiat, els tgi vianan gugent an Svizra per er eir cugl Glacier Express. Chegl è igl tren da panorama tgi vo mintga de plessas gedas da Son Murezza anfignen Zermatt u igl cuntrari. Chel tren spezial passa er tras Surmeir, pero magna igl tragt er tras la Surselva, avant tgi eir an

➤ PAGINA 8

«Analog-digital» en Stussavgia**SURSELVA**

La punt pendenta da Sontga Gada a Mumpé Medel vegn construida se-megliontamein sco quella cheu a Carasso el cantun Tessin.

FOTO CHRISTIAN LORETT

In'ulteriura punt pendenta

(fmr/hh) Da Sontga Gada e Mumpé Medel a Mustér duei vegnir baghegiau ina nova punt pendenta. Il prestudi persuenter ei vegnius inoltraus al cantun per examinazion. La punt cun sugaras d'itschal ed in plantschiu da lenn havess ina lunghezia da 280 meters. Il pli ault punct sul Rein muntass 92 meters. L'idea persuenter ei vegnida concretisada il davos temps d'ina gruppera d'interess. Cun sustegn finanziel dalla vischerna ha quella era schau

➤ PAGINA 3

(fmr/hh) Era questa stad ei la Stussavgia in liug d'inspiraziun. Artistas ed artistas da pliras tiaras nezegian la natira dalla val e si'infrastructure per lavurs en differentas modas e manierias tecnicas. La tiarza «Biennale Art Safiental» internaziunala ei sut il motto «analog-digital».

Pagina 5

«Il Crap da Flem stat sco in altar en la cuntrada cultivada.»

L'istoricher Martin Bundi barmier en il Lexicon Istorico Retic davart la muntogna prominente sur la Ruinaulta – Pagina 2

Vardads e mesas vardads

In «fact-checking» da la FMR en la dumonda gea u na rumantsch grischtun

DA DAVID TRUTTMANN/FMR

Sch'i va per la dumonda rumantsch grischtun u idiom, alura vegnan activs ils Rumantschs! Alura entschaivan tuttenina a scriver era quellas persunas brevs en gasetta, las qualas na scrivan uschiglio mai. Quai capita actualmain en il Surmeir. Venderdi decida la vischanca da Surses davart in'iniziativa che vuless turnar – suenter 13 onns – tar l'idiom surmiran. E tant en «La Quotidiana», ma surtut en la «Pagine da Surmeir», èn cumparidas ultimamain diversas contribuziuns. La FMR prenda ina giada sur la marella intgins arguments.

➤ PAGINA 2

In placat a Casti en vista a la votaziun da venderdi partegnent l'iniziativa per turnar tar l'idiom. FOTO DAVID TRUTTMANN

ENGIADINA**Prelecziun illa Chasa Jaura**

(fmr/bcs) In gövgia ha gnü lö la preschataziun cun prelecziun da la nouv' ouvrda da *Tina Planta-Vital* illa Chasa Jaura a Valchava. Insemla cun *Mevina Puorger* da la Chasa editura «editionmevinapuorger» ha l'autura discurri e reflectà davart il cudesch cul titel «Il blau tocca la terra». L'ouvrda cun poesias cuortas chi descrivan

il muond e la natüra tradischan il pensar ed ils sentimaints da l'autura. Las poesias da Planta-Vital tscherchan sia expressività in una fuorma romantica. La natüra, fauna e flora dvaintan una spezcha dal muond ideal e visual per la vusch chi tilla descriva.

➤ PAGINA 7

Servetsch d'abunents e da distribuziun: tel. 0844 226 226
mail: abo@somedia.ch

9771424 749004

280 meters liunga – 92 meters aulta

Prestudi per ina punt pendenta da Sontga Gada e Mumpé Medel a Mustér

DA HANS HUONDER/FMR

■ La vischuna da Mustér ha inoltrau al cantun il prestudi per ina punt pendenta da Sontga Gada e Mumpé Medel. La finamira dils iniziants ei da saver realisar il project igl onn 2022. Dapi entgin temps vegn fatg ponderaziuns a Mustér da colligiar Mustér e Mumpé Medel cun ina punt pendenta. Rodund diesch variantas ein vegnidas examinadas e la finfinala ei ina lingia per quella punt daventada la favorita. Élla duei menar naven dalla baselgia da S. Gada entochen a Ragischs surt igl uclau da Mumpé Medel ella vischinanza dils stabiliments dil militar. Gest dasperas se sanfla era la Senda romana che meina a Cuflons, respectivamein a Mumpé Medel.

In prestudi

Ils davos meins ei l'idea vegnida concretizada en fuorma d'in prestudi e dacourt ei quel vegnius suttamess al cantun per preexaminiun entrais differents uffecis. Tenor il project avon maun ha la punt ina lunghezia da 280 meters. Il pli ault punct dalla punt sul Rein mutta 92 meters. Sco quei ch'il commember dalla grupp'a d'interess, *Christian Loretz*, di vegn la punt construida cun sugar d'itschal. Il plau dalla punt vegn baghegius cun lenn, la ladezia dalla punt mutta 85 cm. Da mintga vart vegness ella fermada mintgama cun sis arcras furadas en ina profunditat da 10 entochen 20 meters. Ils cuosts per la punt pendenta ein calculai cun rodund 1,8 million francs. Las calculaziuns ein vegnidas fatgas dil biro Cassut-Wyrsch-Zwicky da Falera/Cuera ed x-statik da Cuera. Ils cuosts da rodund 90 000 francs pil project entochen tier la damonda da baghegiar surpren la vischuna da Mustér. Dil cantun sper'ins da survegnin ina risposta dei decouros dils proxims sis meins. L'auter onn duein las preparativas lu vegnir terminadas, aschia ch'ins savess baghegiar la punt igl onn 2022. «Il temps sco tal dalla construziun d'aschia ina punt ei fetg cuorts, jeu magneil che quei seigi pusseivel en rodund in meins», di Loretz.

Alla tscherca da daners

«Culs cuosts da construziun dalla punt pendenta lessin nus buc engrevejigar la vischuna. Per quei motiv essan nus dalla grupp'a d'interess alla tscherca dils

Ragischs sur Mumpé Medel duei vegnir colligau cun ina punt pendenta sul Rein anterius cul contourn della baselgia da S. Gada.

mieds finanzials necessaris, seigi tier institutiuns, organisaziuns ed interessents privats ni era cantun e confederaziun», di *Wendelin Jacomet* ch'ei representant dalla suprastanza communalia ella grupp'a. Alla tscherca da daners vegn la grupp'a d'interess era sustenida da differentas varts, denter auter dalla cumionza dils possessurs da secundas habitaziuns da Mustér.

Colligaziun ed attracziun

Da principi sa la nova punt pendenta surprender pliras funcziuns. D'ina vart eis ella ina colligaziun directa da Mumpé Medel cun Mustér. «Tgi che vegn egl avegnir sur la punt a pei entochen Mustér ni va sin l'autra vart spargna rodund ina mesura en cumpareglaziun cul temps ch'el ha ussa. Aschia spargn'ins il viadi giu ella val e da l'autra vart si», di Jacomet ch'habitescha sez cun sia famiglia a Mumpé Medel. La punt ha denton era ina funcziun turistica ed en quei connex vegn era fatg patratgs a Mumpé Medel davart ina promozion digl agroturism. Persuenter ein ins lundervi da concretizar entginas ideas. La punt fuss denton era ina nova colligaziun per la senda da viandar e da velo e tenor Jacomet dat ei era ponderaziuns da possibilitar sur quella ina nova loipa sco colligaziun da Mu-

Christian Loretz (sen.) e Wendelin Jacomet ein commembers dalla grupp'a d'interess per la nova punt pendenta.

FOTOS HANS HUONDER

stér cun Sedrun. Quella menass lu naven da Ragischs enviers Cavorgia e da leu a Sedrun. Medemamein savess la punt eser ina colligaziun attractiva per quellas e quels che fan turas cun skis e gianellas per exemplu viers il Péz Pazzola. A Ragischs sur Mumpé Medel nua che la punt vegness dalla vart dretga dil Rein posse da l'armada stabiliments ch'ein d'interess per l'Uniu Stalusa. «En quei connex existan già contacts concrets che l'uniun savess surprender quellas localitads. La cumpria dad ellas fagess denton la vischuna», di Jacomet. La finfinala fuss la punt nova era in attracziun per pelegrins che suondan la Via Francisca. Quella meina da Constanza sur il Lucmagn a Padua.

Auter che schiglioc

La fin d'jamna ha il Tir campester giu liug – cun in retard da dus meins

DA HANS HUONDER/FMR

■ Normalmein ha il Tir campester liug la fin da matg. Pervia dalla situaziun cul coronavirus ha el buca saviu vegnir organisaus uonn sco previu, mo la fin dall'jamna vargada ha ei tuttina aunc giu num «fiug liber». Mo igl ei tonaton buca stau sco quei ch'ei era schiglioc. «La stagiu da sittar entscheiva normalmein la primavera. Lu spetgan las tiraduras ed ils tiradurs vess da sittar. Uonn ei quei auter», di *Georg Cabalzar*, cau dil Tir campester el district dalla Surselva.

Il regi maunca

Ils tiradurs hagien piars intechet il regl per questa stagiu: «Biors ein sils onns, ils giuvens ein plitost ina minoritad. Ils pli vegls sa il coronavirus lu era taccar pli fetg e per quei motiv han biars retenentschas dad ir leu nua ch'ei ha memia bia glieud.» Per quei motiv ei lu era vegniu dau la caschun als tiradurs pli vegls da sittar il Tir campester egl agen stan ed avon il termin fixau. Da quella caschun ei vegniu fatg

igl emprem tir uonn. Entginas societads han entschiet culs exercezis gia spuer suenter che la confederaziun ha sluccau las restricziuns, autras han lu aunc spigau cun trenaments. «Igl ei aunc ussa

buca l'activitat d'antruras. La tema dala malsogna ei segiramein pli gronda ch'il regl da sittar. L'auter onn vegn quei probabel puspei ad esser auter», constatescha Cabalzar.

Risguard dalla segirtad

Els stans da tir e las ustrias da quels han las directivas concernent las mesiras da higiena e distanzas stiu vegnir risguardadas senza excepiuns la fin dall'jamna vargada. «Nus havein survegniun quellas dalla Federaziun da tir svizra», di Cabalzar. En plirs stans ein ils differentes plazs da tir vegni sparti cun in plastic. Aschia eis ei stau pusseivel d'occupar tut ils plazs. Nua che quei ei buca stau pusseivel han ins occupau mo mint'auter. Mo era schiglioc han ils responsabels sils plazs da tir giu l'incumbenza da risguardar la distanza dad in meter e miez. En stans da sittar pli gronds ei quella distanza aschia ni aschia stada negin problem. Tiel Tir campester sesanfan el stan quellas e quels ch'ein vid sittar e lu quellas e quels tiradur(s) ch'absolvant lur program la proxima runda. Mo era denter ils pults dils survigiladers ei il plaz sufficients.

Malgrad coronavirus e directivas da distancia ha la Societat da tir Vial-Sumvitg giu motiv da far fiesta. Aluis Cathomas (sen.) ha sittau per la 60avlga ga il Tir campester ed ha consontschii il resultat da 66 puncts e quei ella vegliadetgna dad 81 onns. Dretyg il president dalla societat Ciril Cathomas.

FOTO HANS HUONDER

SURSELVA

Niev triep da lufs a Stagias

(fmr/hh) A Stagias – il territori cunfinont dallas vischuna da Medel, Tujetsch e Mustér – ha ei dau in niev triep da lufs questa primavera. Il cau digl Uffeci da catscha e pesca dil cantun Grischun, *Adrian Arquint*, ha confirmau enviers la FMR ina novitat corrispondanta dil schurnal regional da Radio SRF. La survigilanza da catscha locala ha saviu observar treis cagneuls. Eventualmein eis ei era pli biars. Cun quei ein las prognosas fatgas la primavera ch'ei savess dar ina nova famiglia da lufs sisum la Surselva se verificadas. Tenor Arquint han treis ulteriuri trop da lufs el Grischun reproduciu questa primavera, numnadamein quels da Trin/Ringelspitz, Sursaissa/Valgronda e Péz Beverin. Tiel triep dil Calanda san ins buca sche quei ei il cass ni buc. Schebein ei ha dau cagneuls aunc en auters loghens dil cantun ei buc enconuscent. Tenor Arquint vul il cantun informar pli detagliadamein davart il svilup dalla populaziun da lufs el cantun Grischun el decuers da quest'jamna.

PITASCH

Tractur cupitgaus

(cp/fmr) In um ella vegliadetgna da 64 onns ei vegnius blessau levamein la sonda avomniezdi en consequenza d'in accident cun in tractur a Pitasch. Igl um era occupaus el territori Cabiena cun lavurs da fenar. Enten carrar anavos ei il vehicel agricol selischnaus e la finfinala cupitgaus rodund 60 meters dalla plaunca giudora. El ei sefermaus en territori greppus. Il manischunz blessau ha saviu bandunar sez il tractur ed almarar la Rega. Cun l'equipa da quella eis el vegnius transportaus el Spital cantunal Grischun a Cuera. Il tractur cumpleinamein donnegiau ei vegnius segiraus da sis persunas dil Salvament da via Ilanz/Glion avon ch'el ha saviu vegnir salvaus in in'acziun pretensiusa d'in menaschi forestal indigen. La polizia cantunala sclarescha ils motivs digl accident.

FLOND

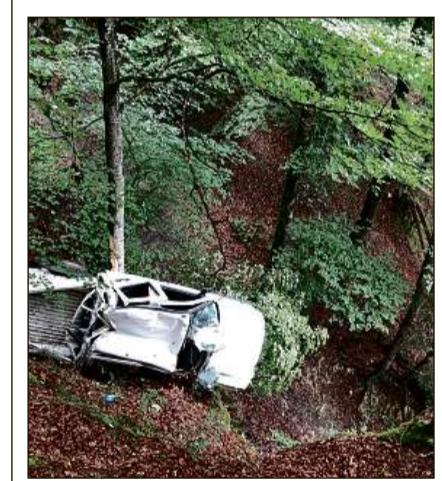

FOTO POCA

Dunna salvada dils pumpiers

(fmr/pocha) Ina dunna ella vegliadetgna da 19 onns ha stiu vegnir salvada il venderdis avomniezdi dils pumpiers suenter ch'ella era cupitgada cun siu auto da furnizun. Ella era carrada silla Via Sursaissa a Flond ed en in caraun dretg el contourn da Suorda ei la part davos dil vehicel selischna. Igl auto ei collidau culla plaunca sur via, silsuenter culla gardetscha e la finfinala cupitgaus pliras ga rodund 50 meters en in vallet teis. La dunna ha saviu bandunar senza il vehicel. Ils pumpiers d'Illanz/Glion han la finfinala salvau ella ord il vallet. Per sclarir eventualas blessuras eis ella vegnida transportada cull'ambulanza el Spital Glion.